

روش تحقیق در طراحی محیط ، محصول و خدمات

دکتر حسن صادقی نائینی
استادیار دانشگاه علم و صنعت ایران

کتاب وارش

سرشناسه	: صادقی نائینی، حسن، ۱۳۴۵
عنوان و نام پدیدآور	: روش تحقیق در طراحی محیط، محصول و خدمات/ حسن صادقی نائینی
مشخصات نشر	: تهران: کتاب وارش، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری	: ۱۱۲ ص؛ مصور، جدول، نمودار
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۵۴-۲۴-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
یادداشت	: واژه نامه.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: طراحی مهندسی -- روش شناسی
موضوع	: طراحی صنعتی -- تحقیق -- روش شناسی
موضوع	: معماری داخلی -- تحقیق -- روش شناسی
موضوع	: معماری منظر شهری -- تحقیق -- روش شناسی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ۲۹/ص/ TA۱۷۴
رده بندی دیویی	: ۶۲۰/۰۰۴۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۴۸۵۵۷

انتشارات کتاب وارش

روش تحقیق در طراحی محیط، محصول و خدمات

مؤلف:	دکتر حسن صادقی نائینی
طراحی جلد:	حمزه مرادی
صفحه آرایی:	کتاب وارش
لیتوگرافی، چاپ و صحافی:	نگین و رامین
شمارگان:	۱۵۰۰ نسخه
نوبت و سال چاپ:	اول - شهریور ۱۳۹۳
شابک ده رقمی:	۶۰۰-۶۶۵۴-۲۴-۵
شابک سیزده رقمی:	۹۷۸-۶۰۰-۶۶۵۴-۲۴-۹

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دانشگاه، پست پورجادی، شماره ۷، طبقه اول.

تارگاه فروتن: WWW.PIZABOOK.IR

تلفن: ۶۶۹۷۰۶۵۸، ۶۶۴۸۲۹۳۳

پیش‌گفتار

انسان‌ها دائماً در حال تحقیق و بررسی شرایط اطراف خود هستند و روزانه و در زمان‌های مختلف به دنبال پاسخ‌گویی به پرسش‌ها و نیازهای خود هستند و این فرآیند محدود به جنس یا سن خاصی نمی‌شود. کودک در لابه‌لای اسباب‌بازی‌های خود جست‌وجو می‌کند و با کنجکاو به وسایل و تجهیزات پیرامونش نظر کرده و آنها را با سعی و خطای کودکانه خویش مورد بررسی قرار می‌دهد. بزرگسالان نیز در راستای بهبود شرایط زیستی خود همواره مشغول انتخاب بهترین گزینه‌های پیش روی خود هستند.

در فرآیندهای تخصصی و علمی نیز تحقیق و بررسی شرایط، به منظور انتخاب راه‌حل‌ها و کشف حقایق مطرح است ولیکن تحقیق علمی به سادگی جست‌جوهای روزمره و عمومی نیست و نیازمند فرآیندی یخ‌زدانه، برنامه‌ریزی‌شده و سیستماتیک است.

در این کتاب سعی شده است تا اصول پژوهش علمی مورد دقت قرار گیرد. هر چند که مبانی متدولوژی تحقیق در عرصه‌های مختلف علمی تا حدی شبیه به هم هستند اما در این کتاب تلاش نگارنده بر گرایشی‌کردن زمینه‌های تحقیق در حوزه‌های معماری و طراحی صنعتی و به عبارتی طراحی محیط، محصول و خدمات استوار بوده است. این دسته از رشته‌های یادشده به دلیل محتوایی و به واسطه این‌که در آنها مباحث تلفیقی هنر و زیبایی از یک سو و کاربردی بودن مفاهیم از سوی دیگر مطرح است، از ویژگی خاصی برخوردارند. مهم‌تر اینکه علومی هستند انسان‌محور و از این منظر ساختار و شکل ویژه‌ای دارند، بدین لحاظ ملاحظات خاصی نیز در متدولوژی تحقیق را طلب می‌نمایند.

در فصل نخست این کتاب سعی شده تا ضمن تشریح و تعریف تحقیق علمی، مبانی روش‌شناسی پژوهش مورد دقت قرار بگیرد. خوانندگان محترم، اصول نگارش فرضیات و همچنین پرسش‌های تحقیق را در فصل دوم فرامی‌گیرند. در فصل سوم به تشریح متغیرهای تحقیق پرداخته شده است. یکی از مراحل مهم پژوهش مربوط می‌شود به نحوه نمونه‌برداری، تعیین آموزدنی‌ها و همچنین تعیین حجم نمونه‌ها، که مورد اخیر در فصل چهارم مورد بررسی و تشریح قرار گرفته است. در فصول پنجم و ششم انواع روش‌های تحقیق و متدولوژی‌هایی که بیشتر در معماری داخلی و طراحی صنعتی کاربرد دارند تشریح شده است. در فصل پایانی، روش‌های گردآوری اطلاعات، روایی و پایایی پژوهش مورد دقت قرار گرفته است.

در این کتاب سعی شده است تا ضمن توصیف روش‌شناسی تحقیق به صورت فراگیر، گروه هدف اصلی و ویژه را، دانشجویان گروه‌های معماری داخلی و طراحی صنعتی قرار دهد و نگارنده امید دارد این مختصر بتواند ایشان را در ترسیم خط‌مشی مناسب و شایسته برای انجام پژوهش‌های کاربردی راهنمایی نماید.

بی‌تردید مجموعه حاضر دارای نواقصی می‌باشد که با توصیه‌ها و نکته‌سنجی‌های آن خواننده محترم رفع خواهد گردید و لذا نگارنده مشتاقانه طالب پیشنهادات سازنده که به آدرس (naeini@iust.ac.ir) ارسال می‌گردد، می‌باشد.

نگارنده - ۱۳۹۳

فهرست

فصل اول - مبانی روش‌شناسی پژوهش	۱
مقدمه	۲
تعارف و حیطه‌های تحقیق	۶
منابع تحقیق	۹
اهداف علم	۹
مراحل روش علمی و طرح تحقیق	۱۰
مسئله و موضوع پژوهش	۱۷
ضرورت انجام تحقیق	۲۱
فصل دوم - اهداف و فرضیات پژوهش	۲۵
مقدمه	۲۶
سوالات پژوهشی	۲۸
فرضیات پژوهشی	۳۰
فصل سوم - متغیرهای تحقیق و مقیاس‌های اندازه‌گیری	۳۳
مقدمه	۳۴
متغیرهای تحقیق	۳۵
دسته‌بندی متغیرها	۳۶
متغیرهای مستقل و وابسته	۳۷
متغیرهای کمی و کیفی	۳۷
متغیرهای گسسته و پیوسته	۳۷
متغیرهای دو ارزشی و چند ارزشی	۳۸
متغیرهای تعدیل‌کننده	۳۸
متغیرهای مداخله‌گر	۳۹
مقیاس‌های اندازه‌گیری	۳۹
مقیاس اسمی	۳۹
مقیاس ترتیبی (رتبه‌ای)	۳۹
مقیاس فاصله‌ای	۴۰
مقیاس نسبی	۴۰
فصل چهارم - روش‌های نمونه‌برداری	۴۱
مقدمه	۴۲
دسته‌بندی روش‌های نمونه‌برداری	۴۳
نمونه‌برداری احتمالی	۴۴
نمونه‌برداری تصادفی ساده	۴۴

۴۵	نمونه برداری سیستماتیک
۴۶	نمونه برداری طبقه‌ای یا طبق
۴۶	نمونه برداری خوشه‌ای
۴۶	نمونه برداری غیراحتمالی
۴۷	نمونه برداری غیراحتمالی ساده
۴۷	نمونه برداری سهمیه‌ای
۴۸	نمونه برداری هدفمند
۴۹	نمونه برداری داوطلبانه
۴۹	نمونه برداری گلوله برفی
۵۰	نمونه برداری فرد ماهر (کارشناس)
۵۰	نمونه برداری بی‌قاعده
۵۱	محاسبه حجم نمونه
۵۱	محاسبه حجم نمونه برای متغیرهای کمی
۵۲	محاسبه حجم نمونه برای متغیرهای کیفی

فصل پنجم - انواع روش‌های تحقیق

۵۶	مقدمه
۵۶	دسته‌بندی روش‌های تحقیق
۵۶	انواع تحقیق از نظر نتیجه
۵۶	بنیادی
۵۶	کاربردی
۵۷	توسعه‌ای
۵۷	انواع تحقیق از نظر هدف
۵۷	اکتشافی
۵۷	تبیینی
۵۷	انواع تحقیق از نظر نوع متغیرها
۵۷	کمی
۵۸	کیفی
۵۹	انواع تحقیق از منظر زمان
۵۹	انواع تحقیق از نظر رویکرد یا روش
۶۰	انواع تحقیق از منظر کنترل محقق
۶۱	رده‌بندی کلی روش‌های تحقیق
۶۳	روش تحقیق توصیفی
۶۳	تحقیقات فردی
۶۴	تحقیقات همبستگی

۶۴	تحقیقات مقطعی - توصیفی
۶۴	روش تحقیق تحلیلی
۶۴	تحقیقات مقطعی - تحلیلی
۶۴	تحقیقات کوهورت (هم گروهی)
۶۶	تحقیقات مورد - شاهدی
۶۷	تحقیقات مداخله‌ای
۶۹	فصل ششم - گزیده روش‌های تحقیق در طراحی محیط، محصول و خدمات
۷۰	مقدمه
۷۰	رویکرد تلفیقی در روش‌ها
۷۵	رویکردهای معمول در روش علمی
۷۵	استدلال قیاسی
۷۶	استدلال استقرایی
۸۱	فصل هفتم - روش‌های جمع‌آوری اطلاعات
۸۲	مقدمه
۸۲	رده‌بندی روش‌های گردآوری اطلاعات
۸۳	جمع‌آوری داده‌ها به روش کتابخانه‌ای
۸۴	جمع‌آوری داده‌ها به روش میدانی
۸۴	پایایی (اعتماد)
۸۵	روایی (اعتبار)
۸۶	آنالیز داده‌ها
۸۹	پیوست
۹۰	جدول اعداد تصادفی
۹۲	جدول Z
۹۵	نمایه
۹۸	منابع